

HESLÁŘ – VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE XPSp03 2023

1., 2 Vývojová psychologie – vymezení, metody, základní pojmy, periodizace vývoje

Činitelé vývoje; vztah dědičnosti a prostředí

Kritická a senzitivní vývojová období

Vývojové mezníky – biologické, psychologické, sociální

Pojetí vývojových úkolů, krizí a konfliktů E. Eriksona

3. Prenatální, perinatální a novorozenecké období

Novorozenecké období – rané reflexy, kognitivní a emoční vývoj, protosociální chování

Intuitivní rodičovské chování (H. a M. Papouškovi)

Fenomén zrcadlení, zrcadlové neurony

4. Kojenec, batole

Motorický vývoj – výkon v oblasti jemné a hrubé motoriky

Kognitivní vývoj – počátky učení nápodobou, přechod od experimentace ke hře; vývoj řeči;

Emoční a sociální vývoj – vztahové a sebehodnotící emoce; identita „já“, rozvoj autonomie, období vzdoru

5. Vývoj osobnosti, raný vznik citové vazby (pouta, přilnutí... attachment)

Východiska: etologie (K. Lorenz: imprinting; H. Harlow: experimenty s mateřskou deprivací u makaků), psychodynamické teorie – „přechodový“ – tranzitorní objekt, holding (D. W. Winnicott)

J. Bowlby, M. Ainsworthová: vnitřní pracovní model (vztahů a sebe); typy vazby (jistá, nejistá –

vyhýbavá, nejistá – odmítavá/ambivalentní, dezorganizovaná) – okolnosti vzniku, typické chování dětí s různým typem vazby v testu neznámé situace a v reálném životě

Způsoby zlepšování původně nejisté vazby, bezpečné zázemí

6. Citová a sociální deprivace v dětství (Z. Matějček, J. Langmeier)

Základní vývojové potřeby podle Z. Matějčka

Typické projevy deprivace v různých věkových obdobích, podmínky vedoucí k deprivaci

Typy deprivovaných dětí (relativně kladně přizpůsobený, se zvýšením intenzity nenasyčených potřeb, apatický/útlumový, se substitutivním zvýšením intenzity jiných tendencí, typ sociálně hyperaktivní a sociálně provokativní)

7. Teorie kognitivního a morálního vývoje

L. S. Vygotskij: sociokulturní teorie, zóna nejbližšího (proximálního) vývoje;

Stadia kognitivního vývoje podle Piageta (senzomotorické, předoperační, konkrétních operací, formálních operací) – charakteristiky a časové vymezení, zkoušky: stabilita objektu, egocentrické myšlení, uchování (konzervace) množství a objemu

L. Kohlberg: morální vývoj – úrovně; kritika – C. Gilliganová a „etika péče“

Podněty teorií kognitivního vývoje pro pojetí vzdělávání a výuky

8. Předškolní věk

Tělesný vývoj a vývoj motoriky – grafomotorika; dětská kresba

Kognitivní vývoj – období „proč“, kategorizace, role fantazie; konfabulace; vývoj řeči

Sociální vývoj – „veřejná socializace“, kontakt s vrstevníky; sociální učení

Emoční vývoj – porozumění emocím a záměrům druhých – „teorie myslí“, rozvoj seberegulace

Hra – funkce hry, typy hry, vývoj sociálních hry

9. Školní věk

Vymezení, členění (mladší, střední, starší), pojetí v různých vývojových teoriích (Piaget, Erikson);

Školní zralost a připravenost pro školu – charakteristiky tělesného, kognitivního, emočního a sociálního vývoje.

Následující témata nebudou obsahem testu v předtermínu – na posledním semináři

9. Školní věk - pokračování

Kognitivní vývoj: decentrace, konkrétní logika, „střízlivý realismus“, zájmy v mladším školním věku
Význam vrstevníků a skupin, význam rodiny a událostí v rodině, vztah k autoritě
Soutěživost – možnosti a úskalí; vnitřní a vnější motivace; exekutivní funkce (pracovní paměť, flexibilní pozornost, schopnost inhibice)

10. Adolescence

Časové vymezení, členění; vývojové změny – biologické, kognitivní, emoční a sociální
význam vrstevnických skupin; změny vztahů k autoritám, otázka konfliktní povahy dospívání
Identita v adolescenci (J. Marcía) – stavy identity: difúzní identita, aktivní hledání, moratorium,
„náhradní identita“, status dosažení identity
partnerské vztahy
„vynořující se dospělost“ (emerging adulthood – J. Arnett)

Videa k teoriím:

Erikson: <https://www.youtube.com/watch?v=aYCBdZLCDBQ&t=5s>

Attachment: <https://www.youtube.com/watch?v=WjOowWxOXCg>

Vygotský: <https://youtube.com/watch?v=8I2hrSRbmHE>

Piaget:

- stadia <https://www.youtube.com/watch?v=lhcgYgx7aAA>
- asimilace a akomodace <https://www.youtube.com/watch?v=EYbCE1udazw>